

Volume 10, Issue 3, May 2023, p. 322-339

Article Information

Article Type: Research Article

This article was checked by iThenticate.

Doi Number: <http://dx.doi.org/10.17121/ressjournal.3371>

ArticleHistory:

Received

05/02/2023

Accept

14/03/2023

**Available
online**

15/03/2023

VISUAL METAPHORS IN DETERMINING STUDENTS' CULTURAL PERCEPTIONS

ÖĞRENCİLERİN KÜLTÜR ALGILARININ BELİRLENMESİNDE GÖRSEL METAFORLAR

Sibel GÜVEN¹
Akın SABİR²
Tuğçe İBAÇOĞLU³

Abstract

In educational institutions, it is aimed that children develop many skills such as social, academic, communication and thinking skills, as well as being aware of themselves and the culture in which they live, influence and at the same time are affected. In this context, the aim of the research is; is to determine the "culture" perceptions of primary school students through visual metaphors. In the research, which was designed with case study, one of the qualitative research methods, a total of 102 students attending the 3rd and 4th grades of primary school constituted the study group of the research. In this research, the pictures collected from the children were analyzed by content analysis by dividing them into codes, categories and themes. During the analysis phase, the data were transferred to the MAXQDA 2022 package program and presented in the findings and comments section in tables. Based on the findings, it was concluded that the students perceived culture as a value and heritage. It can be stated that students are influenced by the culture they live in and they see the environment as a cultural element while creating visual metaphors. In addition, it is noteworthy that students define the concept of culture mostly with national cultural elements.

Key words: Culture, primary school, visual metaphors, content analysis.

Özet

Eğitim kurumlarında çocukların sosyal, akademik, iletişim ve düşünme becerileri gibi birçok beceriyi geliştirmekle birlikte kendisinin ve içinde yaşadığı, etkilediği ve aynı zamanda etkilendiği kültürünün farkında olması hedeflenmektedir. Bu bağlamda araştırmanın amacı; ilkokul öğrencilerinin "kültür" algılarının görsel metaforlar yolu ile belirlenmesidir. Nitel araştırma yöntemlerinden durum

¹ Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, s.guven@comu.edu.tr, 0000-0003-4550-7297

² Doktora öğrencisi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, akinsabir17@gmail.com, 0000-0001-6990-5224

³ Doktora öğrencisi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, tugceibac@icloud.com, 0009-0003-5222-3476

çalışması ile desenlenen araştırmada, ilkokul 3. ve 4. sınıfa devam eden toplam 102 öğrenci araştırmanın çalışma grubunu oluşturmuştur. Bu araştırmada çocuklardan toplanan resimler kod, kategori ve temalarına ayrılarak içerik analizi ile analiz edilmiştir. Analiz aşamasında veriler MAXQDA 2022 paket programına aktarılmış, tablolar halinde bulgular ve yorum bölümünde sunulmuştur. Elde edilen bulgulardan yola çıkarak, öğrencilerin kültürü bir değer ve miras olarak algıladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin görsel metafor oluştururken içinde yaşadıkları kültürden etkilendikleri ve çevreyi bir kültür ögesi olarak gördükleri ifade edilebilir. Ayrıca öğrencilerin kültür kavramını daha çok milli kültür öğeleriyle tanımladıkları dikkat çekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kültür, ilkokul, görsel metaforlar, içerik analizi.

GİRİŞ

Değişim kaçınılmazdır (Freire, 2021). Okulun kültürün değiştirici ve dönüştürücü gücü olduğu, kültürün hem öznesi hem de nesnesi durumunda olduğu ifade edilebilir. Bu değişimin bir parçası halinde var olan okulun aynı zamanda bu süreci başlatan bir yapıda olduğu söylenebilir (Dinçer, 2003). Bireyler eğitim sisteminin içerisinde yer alan tüm basamaklarda doğrudan veya dolaylı olarak kültürün ögesi haline gelir. Eğitim sisteminin ilk basamağı olan ilkokullarda ise çocuğun, kültür kavramının bilincine ulaşmaya başladığı söylenebilir. İlkokulda çocukların sosyal, akademik, iletişim ve düşünme becerileri gibi birçok beceriyi geliştirmekle birlikte kendisinin ve içinde yaşadığı, etkilediği ve aynı zamanda etkilendiği kültürünün farkında olması hedeflenmektedir. Örgün eğitim kurumlarının en önemli basamağı olan ilkokulda çocuk ilk defa kültürü tanımlar, hisseder ve aktif olarak içerisinde yer bulur.

Kültür anlamsal olarak, kendi içerisinde birtakım çelişkiler barındırmaktadır (Hoy ve Miskel, 2010). Bu nedenle kültürün literatürde birçok farklı tanımı yapıldığı görülmektedir. Toplumsal yaşamın bir parçası olan ve toplum var olduğu müddetçe varlığını sürdürebilecek olan kültür, literatüre ilk olarak Fransızca "culture" kelimesinin karşılığı olarak girmiş kökü ise Latince "cultura" olup "Colera" kelimesinin kökünden türediği belirlenmiştir (Oğuz, 2011). Kültürün; çevirmek, döndürmek, toprağı havalandırmak gibi farklı tanımlamaların olduğu da görülmektedir. Başlangıçta Latince olan 'kültür' kavramının tarla ve toprak olarak da tanımlanmış olduğu belirlenmiştir (Çakır, 2010). Türk Dil Kurumu (2023) tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, hars, ekin olarak tanımlamıştır. Bu tanımlara göre kültürün dirik yapıda olduğu söylenebilir. Linton (1947) ise kültürü bireylerin kültürel öğeleri paylaştığı, bireyden bireye aktarılan davranış örüntüsü, Kroeber (1985) ise herkes için ortak ve süper organik bir varlık olarak tanımlamaktadır. Darder (2012) kültürü, ortak ve yaşanmış ilkeler olarak tanımlamıştır. Bu tanımlardan hareketle hem etkileyen hem de etkilenen yönüyle kültürün aynı grup içindeki insanlar için ortak ve canlı bir öge olduğu ifade edilebilir. Hoy ve Miskel (2010)'e göre kültür; toplumda birlikteliği sağlayan ve o topluma özgü özellik kazandıran yönelimlerdir. İnsanın evi gibi hissedebileceği dünya oluşturma ve o dünyada olmasını istedikleri her şeyin olmasıdır. Geniş anlamı ile kültür, insanların yaşadığı sosyal çevre ve şartlardır, kültürün özü ise geleneksel düşünce ve değerlerdir. Kültür sosyal grubun kimliğidir, aynı zamanda insanların davranışlarını sınırlayan kuralların bütünüdür (Hoy ve Miskel, 2010). Sonuç olarak farklı tanımlamalar yapılmasına rağmen kültür tanımlamaları için ortak olan, kültürün yapısının organik olması dolayısıyla değişiminin kaçınılmaz olmasıdır. Kültür kavramı sadece tanımsal olarak değil özellikleri bakımından da ele alınmış, 'kültürün özellikleri' belirlenmeye çalışılmıştır. Kültürle ilgili olarak aşağıdaki ortak özelliklerin sıralandığı görülür (Topçu, 2019):

- Kültür insana ait bir ögedir. İnsanlar toplu halde varlıklarını sürdürürler. Toplu yaşamın ise kültürel yapıyı ortaya çıkarır.
- Kültürün oluşması için bireylerin birlikte ortam zaman geçirmesi gerekir. Kültür, zaman içinde değişir ve gelişir.

- Kültür, toplu halde varlıklarını sürdüren insanlar tarafından aktararak edinilir.
- Kültür, birikimli olarak ilerler. Kültürü oluşturan yapılar birçok toplumun ortak ürünü olduğu söylenebilir.
- Kültür, bireylerin sosyal etkileşim yoluyla kazandığı davranış örüntüleridir.
- Kültür, kuralları olan bir yapıdır.
- Kültür, uyum sağlamayı gerektirir. Bu bağlamda toplumu muhafaza eden ve koruyan bir yapıya sahip olduğu söylenebilir.

Birçok antropolog ve sosyolog tarafından toplanan kültürel veriler, yaygın olarak kullanılan dört kategoride sınıflandırılmıştır (Darder, 2012). Bunlardan ilki, kültürel değerler veya değer yönelimi olarak belirlenmiştir. Kültürel değerler insanları ortak duygu ve düşünceler etrafında birleştirmektedir (Bars, 2017). Bu bağlamda kültürel değerler, aynı toplulukta yaşayan bireylerin ortak kabulleri olarak değerlendirilebilir. İkinci kategori, miras ve kültürel eserlerden oluşmaktadır. Kültürel mirasın soyut ve somut olarak ikiye ayrıldığı görülmektedir. UNESCO (2023), kültürel mirası şu şekilde tanımlamaktadır: Kültürel miras yalnızca anıtlar ve eşyaların koleksiyonu değildir. Bununla birlikte dededen toruna aktararak büyüyen sözlü gelenekleri, gösteri sanatlarını, ritüelleri, şölenleri, toplumsal uygulamaları, doğa ve evrenle ilgili uygulamalar veya el sanatları becerileri gibi gelenekleri de kapsadığı ifade edilebilir. Üçüncü kategori dildir. Kuşaktan kuşağa aktararak ilerlediği ifade edilen kültürün, dil aracılığıyla yayıldığı söylenebilir. Ulusların kendi kültürünü yaşatmak için dil ögesi her zaman çok önemli olmuştur. Her ulus diline ve kültürüne sahip çıktığı kadar var olur (Küzeci, 2018). Bu sebeple dil, kültürün önemli bir ögesi olarak kendini göstermektedir. Son kategori bilişsel stillerden oluşmaktadır. Zhang (2006), bilişsel stilleri, bir kişinin çeşitli durumlar karşısındaki cevaplarını etkileyen geniş ve sistematik özellikler olarak görmektedir. Bilişsel stiller; bireyin dünyayı nasıl algıladığı, nasıl düşündüğü, problem çözme becerilerini veya öğrenilenlerle ilgili bireysel farklılıkları kastedir (Witkin, Moore ve ark, 1977).

Kültürün özellikleri ile olduğu kadar öğelerinin bileşimi ile de zenginlik göstermektedir. (Güçlü, 2014). Kültüre yön veren, birey ile toplulukların yaşayış tarzına ve bilişsel yönlerini temel alan ilkeleri olan sayılılar, geçmiş ve geleceğe yönelik tahminde bulunulmasını sağlayan, evrenin işleyişiyle ilgili olarak bireyler tarafından ortaya konulan düşünceler olan *inançlar*, inançlar tarafından şekillenen, bir örgütün bireyleri tarafından paylaşılan soyut bir kavram olan değerler (Bars, 2017), bireyin davranışlarını belirleyen kaideleri oluşturan *normlar*, toplumu bir arada tutan, birlikte yapılan etkinlikler olan *ritüeller*, bir simgeleştirme yöntemi olan ve toplumu tanımlamak için kullanılan *semboller* (Koca, 2010) ve kültürün ekonomik yönünü ortaya koyan bir öge olan *teknoloji*, kültürün öğelerini oluşturmaktadır.

Kültür kavramı gibi, değer kavramının da literatürde birçok farklı tanımının yapıldığı görülmektedir. Değerlerin, aynı toplumda yaşayan bireylerin yaşayış tarzı, davranış örüntüleri gibi yönlerden bireylere yol gösterdiği söylenebilir (Akbaş, 2008). Eğitimin belirlenen kurallarla birlikte bireyi eğitmek, onların ahlakî gelişimine katkıda bulunmak ve karakter gelişimini pozitif yönde etkilemek olduğu ifade edilebilir (Akbaş, 2008). Goodenough (1964) kültürel değerleri, doğuştan kazanılmadığını bireyin hayatı boyunca deneyimleyerek kazandığı davranış örüntüsü olarak kabul eder. Bu bağlamda bireylere değerler eğitimi kapsamında verilen eğitimlerin, bireylerin yaşadığı toplumda kabul gören kültürel öğelerin etkisinde olduğu dikkat çekmektedir. Kültür ile değer arasındaki ilişkiye bakıldığında Rokeach (1973), sahip olunan değerlerin, bireyin içinde yaşadığı kültürün, kurumların ve bireylerin kişiliğinin bir parçası olduğu ifade edilmektedir. Bu bağlamda değerler ve kültürün birbirinden ayrı düşünülmemeyeceği söylenebilir. Değerler, yaşanan kültürün içerisinde var olmaktadır. Alan yazında kültür ile ilgili (Allan, 2015, Craig & Roehrig, 2020, Inglis, 2016, Mercer, 2016, Miccichi, 2020) ya da görsel metaforlar kullanılarak yapılan birçok araştırma bulunmaktadır (Güven ve Dak, 2017, Corni, Fuchs, Landini & Giliberti, 2019, Güven ve Uçar, 2022). Ancak görsel metaforlar yolu ile betimlenen kültür çalışmaları oldukça azdır. Farklı imgeler yolu ile bireyin iç dünyasının nasıl şekillendiğini açıkça ortaya koyan ve bilişsel karşılaştırmanın görsel imgelere

dayandığı, düşüncenin bilinen nesnelere çizilerek ifade edildiği metafor türleri olarak karşımıza çıkan görsel metaforlar (Güven ve Dak, 2017) özellikle soyut anlam taşıyan konuların somut olarak ifade edilmesi için sıklıkla kullanılmaktadır (Güven ve Güven, 2009). Kimi görsel metaforlar, öğrencilerin zihinsel anlamalarını kolaylaştırır ve motivasyon potansiyellerinin artmasına neden olur (Riejos, Mansilla & Castillejos, 2001).

Bu çalışmada diğer çalışmalardan farklı olarak kültürün öğrencilerin bakış açısı ile betimlenmesi ve görsel metaforlar yolu ile aktarımı sağlanacaktır.

Araştırmanın Amacı

21.yy'da değerlerin bireyin toplumsallaşması ve sosyalleşmesi açısından önemi büyüktür. Bunun için değerlerin bireye aktarılması dolayısıyla değerler eğitiminin özellikle de gelecek kuşaklara aktarılan kültürel değerlerin erken yaşta itibaren verilmesi gerekmektedir. Kültürel değerlerin bireylere kazandırılmasında en önemli görev okullara ve de öğretmenlere düşmektedir. Okulların kültürel değerleri ne derece aktarıldığının belirlenmesi için öğrencilerin "kültür" kavramına ilişkin algılarının belirlenmesi bu noktada büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle bu araştırmanın amacı; ilkökul öğrencilerinin "kültür" algılarının görsel metaforlar yolu ile belirleyebilmektir.

YÖNTEM

Araştırmanın Deseni

Bu araştırma, ilkökul 3. ve 4. sınıfa devam eden ilkökul çocuklarının "kültür" kavramına ilişkin algılarını görsel metaforlar yoluyla inceleyen nitel bir durum çalışmasıdır. Nitel araştırma, gözlem görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konması ile gerçekleşen nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Nitel araştırma, araştırmacı ve katılımcıların arasındaki diyalog veya etkileşim olarak tanımlanabilir (Bogdan ve Biklen, 2022). Durum çalışması ise, sınırları belli bir sistem ile ilgili çoklu veri toplayarak sistemin bilgi toplanarak ayrıntılı incelenmesini kapsayan bir yaklaşımdır (Mills, 2010). Gerring (2007) ise durum çalışmasını, ayrıntılarıyla incelenmiş bir durumdan yola çıkarak daha çok durum hakkında açıklama yapmaya çalışmak şeklinde tanımlamıştır.

Çalışma Grubu

Çalışma grubu, basit tesadüfi örneklem yöntemi kullanılarak belirlenmiştir. Basit tesadüfi örnekleme yönteminde, evreni oluşturan her birimin örnekleme içerisinde yer alma olasılığı aynıdır (Ural ve Kılıç, 2005). Çalışmaya 2022-2023 Eğitim öğretim yılının güz yarısında, Çanakkale ilinde, Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı ilkökullara devam etmekte olan gönüllü 3 ve 4. Sınıf toplam 105 öğrenci katılmıştır. Katılımcılara ilişkin özellikler tablo 1 ve tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 1

Katılımcıların Cinsiyet Değişkenine Göre Dağılımları

Cinsiyet	Frekans	Yüzde
Kız	43	42.15
Erkek	59	57.84
Toplam	102	100

Tablo 1'e göre çalışmaya katılan öğrencilerin, 43'ünün erkek, 59'unun ise kız öğrenci olduğu görülmektedir.

Tablo 2*Katılımcıların Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Dağılımları*

Sınıf Düzeyi	Frekans	Yüzde
3	47	46.07
4	55	53.92
Toplam	102	100

Tablo 2'ye göre araştırmaya katılan öğrencilerinin, 47'si 3. Sınıf; 55'i ise 4. sınıf düzeyindedir.

Veri Toplama Aracı ve Araştırmanın Geçerlik ve Güvenirliği

Araştırmada veriler araştırmacılar tarafından oluşturulan ve açık uçlu sorulardan oluşan anket ile toplanmıştır. Anketin birinci bölümünde kişisel bilgiler, ikinci bölümünde ise öğrencilerin “kültür” kavramını nasıl tanımladıklarına ilişkin resimlerin çizimini kapsayacak bir alan ve resimlerini açıklayacakları bir satır bulunmaktadır. Anket oluşturulduktan sonra biri alan, bir dil uzmanı olan iki öğretim üyesine incelettirilmiştir. Böylece iç geçerlik sağlanmaya çalışılmıştır. Nitel araştırmalarda iç geçerlik şu şekilde tanımlanabilir; araştırmacının ölçmek istediği veriyi, kullandığı araç veya teknikle doğru ölçüp ölçemeyeceğidir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Araştırmanın güvenirliliğini sağlamak adına uzman ve araştırmacı birbirinden bağımsız olarak görüşme kodlama anahtarına her bir soru için işaretleme yapmışlardır. Araştırmacı dışındaki bir kişinin analiz sürecinde yer alması ve sonuçların karşılaştırılması sonucunda %80 oranında hem fikir sağlanması kodlamanın güvenirliliğini sağlamaktadır (Büyüköztürk ve ark., 2008). Görüşme sorularının güvenirlilik analizi için Miles ve Huberman (1994)'ın formülü ile gerçekleştirilmiştir: “Uzlaşma Yüzdesi = Görüş Birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı) x 100” uygulanmıştır. Araştırmada görüşme sorularının güvenirlilik ortalaması ise %87,40 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuç, %70'den yüksek olduğu için araştırma güvenilir kabul edilmiştir.

Verilerin Analizi

Bu araştırmada öğrencilerden toplanan veriler kod, kategori ve temalara ayrılarak içerik analizi ile analiz edilmiştir. İçerik analizi; geniş bir perspektifte nitel veriler ele alınarak temel tutarlılıkları ve anlamları bağlamında nitel materyali anlamlandırma işlemidir (Patton, 2018).

Araştırma kapsamına ilişkin öğrencilerin “kültür” kelimesini tanımlamak için çizmiş oldukları 102 görsel araştırmacılar tarafından incelenmiş, resimlerle ilgili, metaforik yapıyı kullanmama ve konu dışında görsel çizilmiş olması sebebiyle 16 öğrencinin çalışması kapsam dışında bırakılmıştır. Böylece araştırmada 86 öğrencinin görsel çizimi ve görsellerle ilgili açıklamaları veri analizine dahil edilmiştir. İlgili uygulama izinleri ve etik izin başvurularının alınmasının ardından anketler öğrencilere uygulanmıştır. Araştırmaya katılım zorunlu kılınmamış, gönüllülük esasına dayanmıştır. Öğrenciler ankette yer alan görsel çizimini ortama 20 dakikada bitirmişlerdir. Anketlerin toplanmasından sonra, her bir kâğıda sayfa numarası verilmiş, öğrencilerin kültür kavramına ilişkin bakış açıları ve görsel metaforlarına ilişkin çözümlenmeler her bir bölüm için ayrı ayrı olmak üzere aşağıdaki sırayı takip ederek gerçekleştirilmiştir.

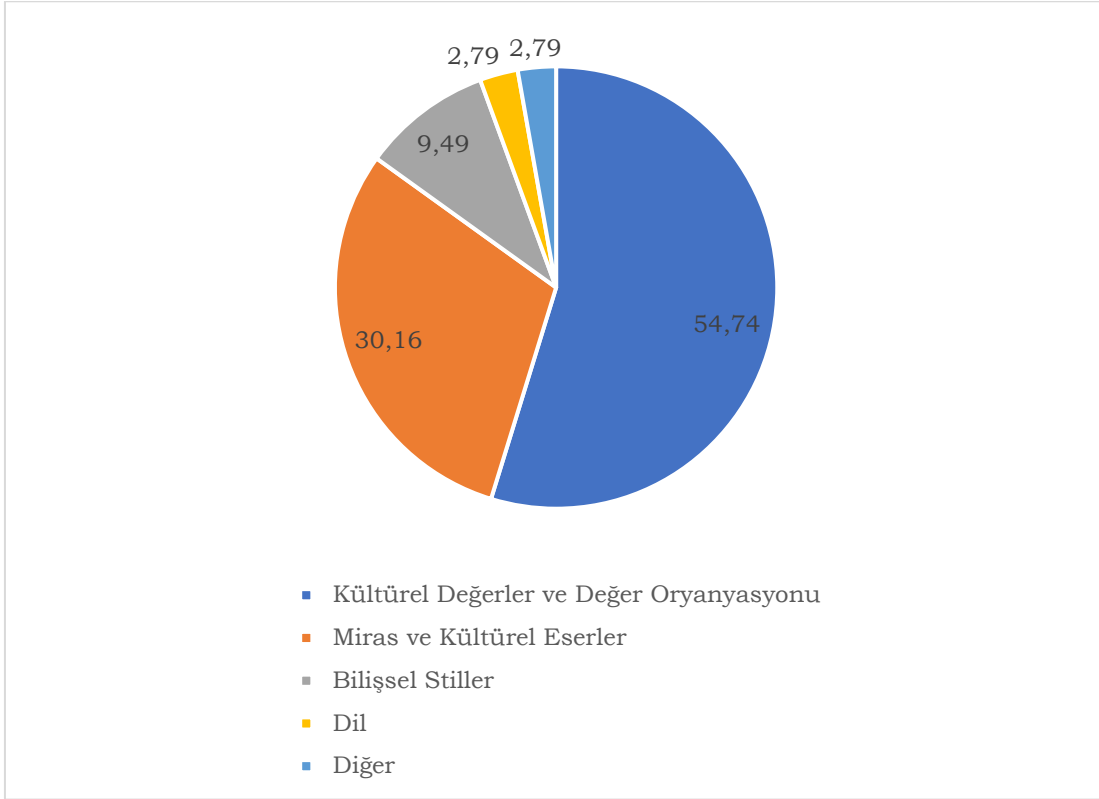
1. Adlandırma ve kodlama
2. Sınıflandırma
3. Kod, kategori ve tema oluşturulması

Görsellerdeki semboller ve öğeler listelenmiştir. Bu aşamadan sonra sembollerin ve öğelerin ortak özellikleri göz önüne alınarak uygun kodlar kullanılarak kategoriler

belirlenmiştir. Kültür metaforu çerçevesinde kategorilendirmede öncelikli olarak kültür ve kültür ile ilgili olan öğeler incelenmiş, ardından da resimlerde kullanılan semboller ve öğeler frekanslarına göre kategorilendirme içerisine dahil edilmiştir. Kategoriler belirlenirken Darder (2012)'in kültür sınıflandırması temel alınmıştır. Kategoriye girmeyen kodlar 'diğer' kategori olarak değerlendirilmiştir. Bu kategoriler; kültürel değerler ve değer oryantasyonu, miras ve kültürel eserler, bilişsel stiller ve dil başlıkları ile ifade edilmiştir. Kategorilerin içerisine dahil olan sembollerin sıralaması öğrencilerin ifadelerindeki sıklık düzeyine göre yapılmıştır. Ardından da temalarına ayrılarak verilerin analizi yapılmıştır. Analiz aşamasında MAXQDA 2022 paket programı kullanılmıştır.

BULGULAR

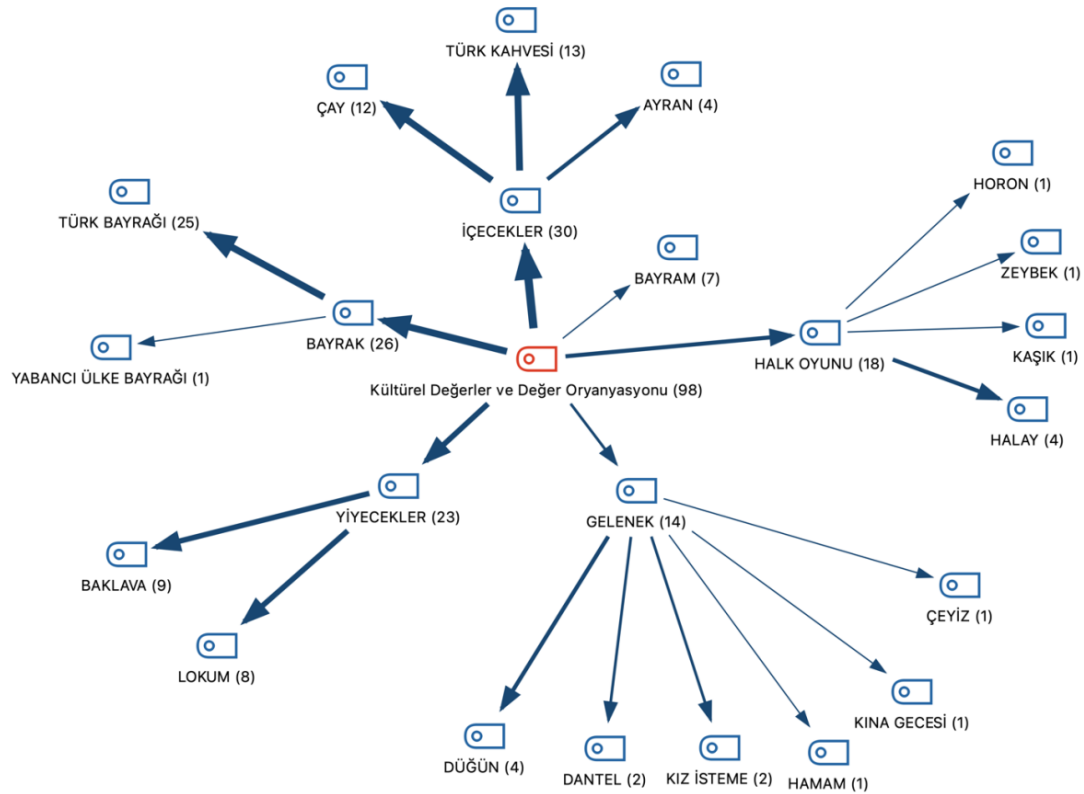
Bu bölümde araştırmada elde edilen veriler aşağıda verilmiştir. İlkokul 3. ve 4. Sınıf öğrencilerinin "kültür" kavramına ilişkin kullandıkları görsel metafor verileri kullanılarak tematik olarak sınıflandırılmalar yapılmış, sınıflandırılan veriler Grafik 1'de verilmiştir:

Grafik 1. Kültür Algılarının Çizimleri

Grafik 1'de "kültür" kavramıyla ilgili oluşturulan görsel metaforların çoğunluğunun (%54,74) "Kültürel Değerler ve değer oryantasyonu" kategorisine ait olduğu görülmektedir. İlkokul öğrencilerinin kültür kavramını miras ve kültürel eserler (%30,16), bilişsel stiller (%9,49) ve dil (%2,79) temaları ile ilişkilendirdikleri görülmüştür. Tema altına alınamayan kavramlar ise diğer (%2,79) kategorisi adı altında toplanmıştır.

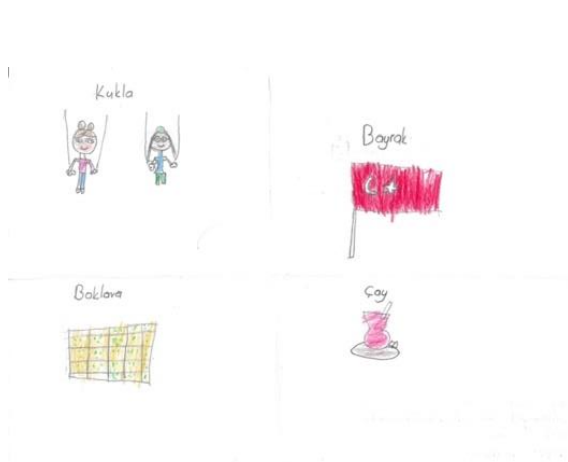
İlkokul öğrencilerinin kültürel değerler ve değer oryantasyonu temasına ilişkin bulguları Şekil 1'de sunulmaktadır.

Şekil 1. Kültürel Değerler ve Değer Oryantasyonu

Kültürel değerler ve değer oryantasyonu (n=98) temasında en sık tekrarlanan kategorinin içecekler (n=30) kategorisi olduğu görülmektedir. İçecekler kategorisinde en sık tekrarlanan kodların ise Türk kahvesi (n=13) ve çay (n=12) olduğu dikkat çekmektedir. En sık tekrarlanan diğer kategorilerin ise bayrak (n=28) ve yiyecekler (n=23) olduğu görülmektedir. Bayrak kategorisinde en sık tekrarlanan kodun ise Türk bayrağı (n=25), yiyecekler kategorisinde ise en sık tekrarlanan kodun baklava (n=9), lokum (n=8) olduğu görülmektedir. Ayrıca en az tekrarlanan kategorinin ise bayram (n=7) olduğu belirlenmiştir. Görsellere ilişkin örnekler aşağıda verilmiştir:

K 10:

K 51:

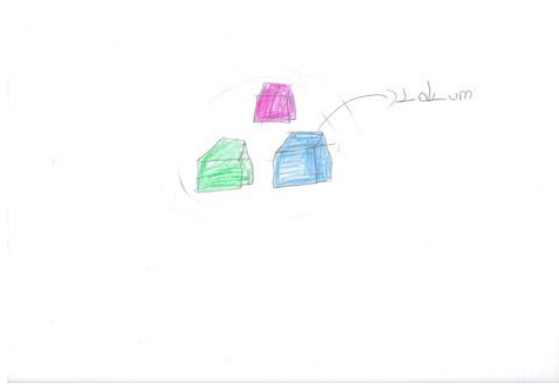
K 55:

K 62:

K 64:

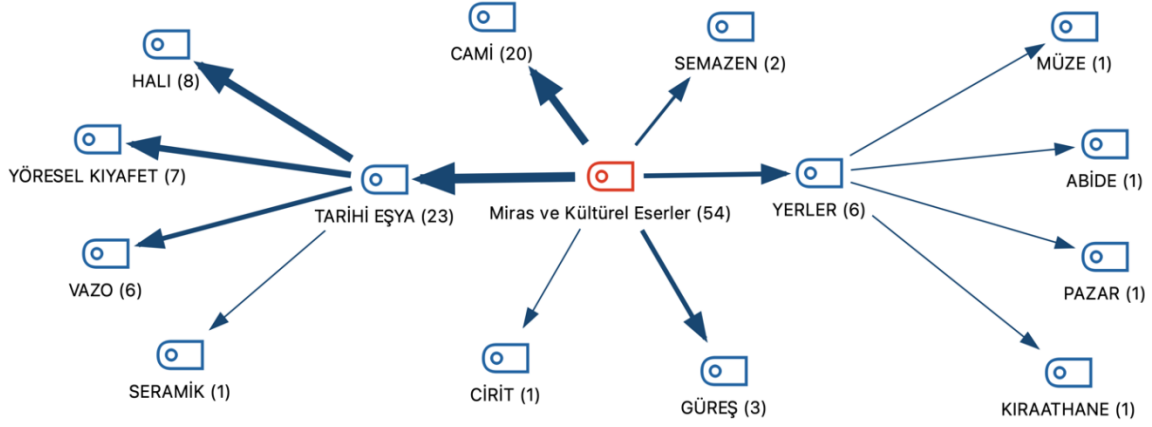
K
70:

Görsel 1. Katılımcıların Kültürel Değerler ve Değer Oryantasyonu Temasına İlişkin Çizimleri

Yukarıdaki görsellerde katılımcıların kültür metaforunu tanımlarken kukla, bayrak, baklava, düğün, halk oyunu, bayram, lokum ve çay metaforlarını kullandıkları görülmektedir. K10 kukla, bayrak, baklava ve çay metaforlarını çizerek, kültürü “Çay, bayrak ebru” olarak tanımlamıştır. K51 bir düğün resmi çizerek “Kültür denilince aklıma yöresel oyunlarımız geldi” diye belirtmektedir. K55 seramik ve halk oyunu çizerek bunların Türk toplumunun bir parçası olarak görmüş ve kültürü bir “Türk toplumu” olarak tanımlamıştır. K62 bir bayram resmi çizerek kültürü “Kültür denilince akla bayramlarımız ve eğlencelerimiz gelir” diye tanımlamıştır. K64 bir lokum resmi çizerek kültürü “lokumun tadı” olarak tanımlamıştır. K70 bir çay dolu bardak resmi çizerek kültürü “Kültür çay demektir” diye tanımlamıştır.

Kültürel değerler ve değer oryantasyonu temasına ilişkin yukarıdaki resimlerden yola çıkarak Milli kültür öğelerinin ön plana çıktığı ifade edilebilir.

İlkokul öğrencilerinin miras ve kültürel eserler temasına ilişkin bulguları Şekil 2’de sunulmaktadır.

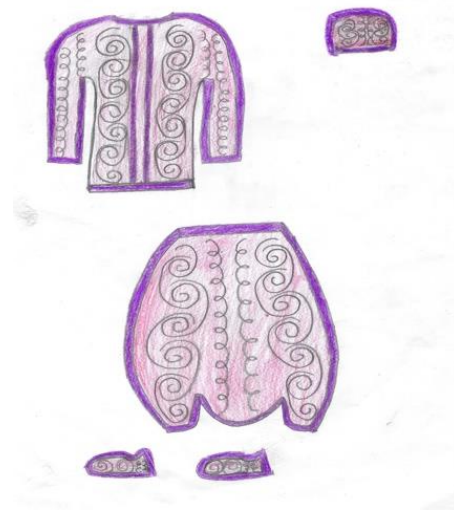
Şekil 2. Miras ve Kültürel Eserler

Miras ve Kültürel Eserler (n=54) temasında en sık tekrarlanan kategorinin Tarihi eşya (n=23) kategorisi olduğu görülmektedir. Tarihi eşya kategorisinde ise en sık tekrarlanan kodların Halı (n= 8) yöresel kıyafet (n=7) ve vazıo (n=6) olduğu dikkat çekmektedir. En sık tekrarlanan diğer kategorinin ise cami (n=20) olduğu görülmektedir. Ayrıca en az tekrarlanan kategorinin ise cirit (n=1) olduğu belirlenmiştir.

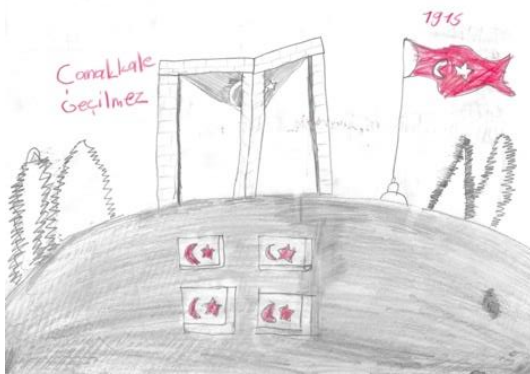
K 38:

K 41:

K 48:

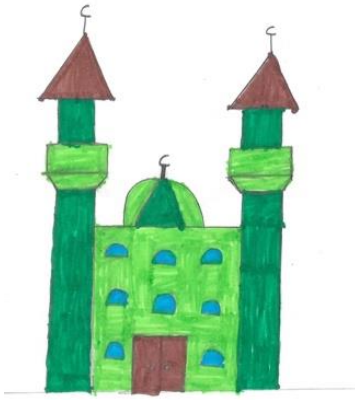

K 53:

K 81:

K 80:

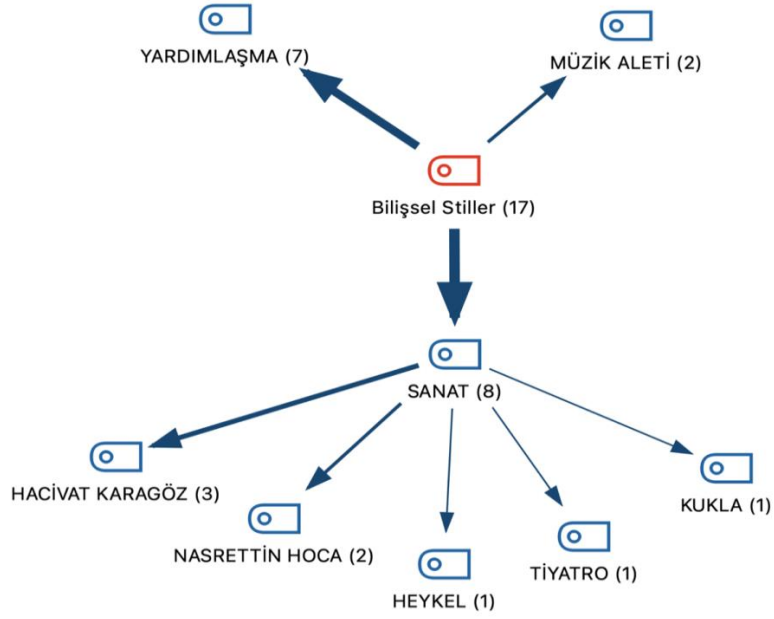

Görsel 2. Katılımcıların Miras ve Kültürel Eserler Temasına İlişkin Çizimleri

Yukarıdaki görsellerde katılımcılar kültür metaforunu tanımlarken geleneksel motifler kullanılarak oluşturulan Türk halısı, yöresel kıyafet, abide, yağlı güreş, cami ve semazen metaforlarını kullandıkları görülmektedir. K38 kilim resmi çizerek kültürü kilim ile ilişkilendirmiş ve “kültür deyince aklıma Türk kilimi geldi.” diye belirtmiştir. K41 bir yöresel kıyafet çizerek kültürü “toplumun duyuş ve düşünüş bildiğini oluşturan gelenek durumundaki her türlü yaşayış düşünce ve sanat varlıklarının topu” olarak tanımlayarak Türk kilimi ile geleneklerimiz arasındaki bağı ortaya koymaktadır. K48 Çanakkale abidelerini resmederek kültürü “Kültür bence Çanakkale demektir” diye tanımlamıştır. K53 Yağlı güreş yapanlar insanlar çizmiş ve kültürü spor yapmanın getirdiği sağlığı tanımlayacak şekilde “Kültür toplum sağlığı demektir” diye tanımlamıştır. K80 yeşil bir cami resmi çizmiş ve kültürü “Kültür cami demektir” diye tanımlamıştır. K81 bir cami, Türk bayrağı ve semazen resmi çizmiş “Kültür denilince aklıma mevlana cami gelir” diye belirtmiştir.

Miras ve Kültürel Eserler temasına ilişkin yukarıdaki resimlerden yola çıkarak milli kültür öğelerinin ön plana çıktığı ifade edilebilir.

İlkokul öğrencilerinin bilişsel stiller temasına ilişkin bulguları Şekil 3'te sunulmaktadır.

Şekil 3. Bilişsel Stiller

Bilişsel stiller (n=17) temasında en sık tekrarlanan kategorinin sanat(n=8) kategorisi olduğu görülmektedir. Sanat kategorisinde en sık tekrarlanan kodların ise Hacivat ve Karagöz (n=3) ve Nasrettin Hoca (n=3) olduğu dikkat çekmektedir. Ayrıca en az tekrarlanan kategorinin ise yardımlaşma (7) ve müzik aleti (2) olduğu belirlenmiştir.

K 11:

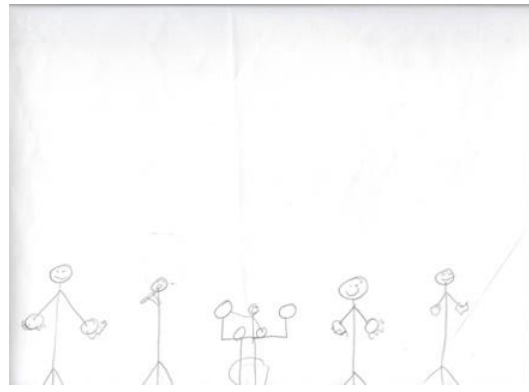
K 13:

K 14:

K 32:

K 37:

K 60:

Görsel 3. Katılımcıların Bilişsel Stiller Temasına İlişkin Çizimleri

Katılımcıların kültür metaforunu tanımlarken milli kültüre ait ünlü mizah kahramanı Nasrettin Hoca, komşuluk ilişkilerini tanımlayan görsellerin kullanıldığı ve birbirine yardım eden insanlar, tiyatro, müzik aletleri ve Hacivat ve Karagöz metaforlarını kullandıkları görülmektedir. K11 bir pazaryeri bir Hacivat ve karagöz ve Türk bayrağı çizerek Kültürü söyle tanımlamıştır: Kültür bir mucizedir, kültür bir millettir, kültür bir bayramdır. K13 bir tiyatro ortamı çizmiş ve kültürü “Millet giyim ve Din” olarak tanımlamıştır. K14 resminde heykelcilik ile uğraşan insanlar, horon tepen insanlar ve sihirbazlık yapan insanları çizerek “Kültür denilince aklına “Horon tepen insanlar, heykelcilik, sihirbazlık” gibi metaforların geldiğini belirtmiştir. K32 Müzik aletleri çalan insanları çizerek, müziğin kültürümüzün bir parçası olduğunu belirtmiş olabilir ayrıca kültürü “Kültür denilince akla gelen geleneklerimizin gerçekleşmesi gelir” olarak tanımlamıştır. K37 komşuluk ilişkilerini anlatan iki bina ve birbirine yardım eden insanlar çizerek kültürü “Kültür bayramlarımız ve komşuluk duygusu demektir” diye tanımlamıştır. K60 bir Nasrettin Hoca figürü çizerek “Kültür bir ülkenin kendine özgü fıkralarına denir” diye belirtmiştir.

İlkokul öğrencilerinin dil temasına ilişkin bulguları Şekil 4’te sunulmaktadır.

Dil (5)

Şekil 4. Dil

Dil (n=5) temasında kategori belirlenmemiş olup belirlenen kodlar dil kategorisi altında incelenmiştir.

K 112:

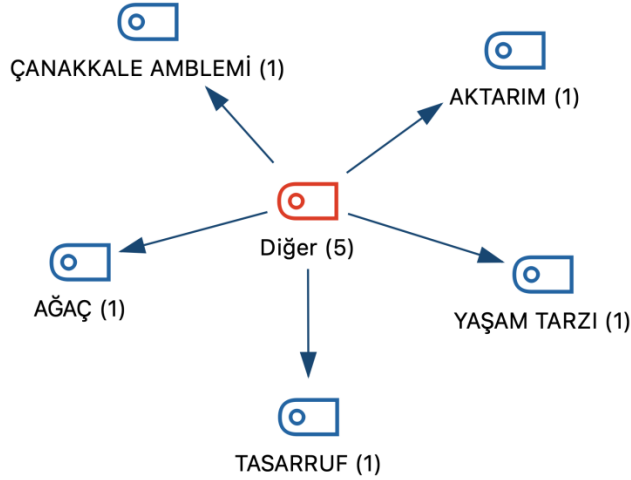
K 114:

Görsel 4. Katılımcıların Dil Temasına İlişkin Çizimleri

Katılımcıların kültür metaforunu tanımlarken Çince konuşan insanlar ile birbirleriyle konuşan insanları metafor olarak kullandıkları görülmektedir. K112 Çince konuşan bir insan figürü çizerek kültürü “Kültür başka bir dil demektir” diye tanımlamaktadır. K 114 bir ev, ağaç, doğa ve birbirleriyle konuşan insanlar çizerek kültürü “Kültür bizim ya da başka ülkede yapılan konuşma ya da yemek kültürleri demektir” diye tanımlamıştır.

İlkokul öğrencilerinin sınıflandırılmayan görsel metaforları diğer teması adı altında verilmiştir. Bulguları Şekil 5’te sunulmaktadır.

Şekil 5. Diğer

Diğer (n=5) temasında belirlenen kategorilerin Çanakkale amblemi (n=1), aktarım (n=1), ağaç (n=1), yaşam tarzı (n=1), tasarruf (n=1) olduğu belirlenmiştir.

K 2:

K 3:

K 4:

K 23:

K 47:

Görsel 5. Katılımcıların Diğer Temasına İlişkin Çizimleri

Yukarıdaki resimlerde katılımcıların kültür metaforunu tanımlarken gelecek nesillere aktarımı temsil eden ele ele vermiş insanlar, bir yaşam tarzı, tasarrufu anlatan bir Dünyaya damlayan su, ağaç ve Çanakkale amblemini metafor olarak kullanıldığı görülmektedir. K2 el ele tutuşan insanlar çizerek kültürü “Bir toplumda gelecek nesillere aktarılan her şey” olarak tanımlamıştır. K3 bir insan ve doğa figürü çizerek kültürü “bir toplumun yaşayış ve düşünüş tarzı” olarak tanımlamıştır. K4 Dünya’ya bir musluktan damlayan su damlası figürü ile kültürün gelişimi ile tasarrufu ilişkilendirmiş “Kültürü gelişmiş olan” diye belirtmiştir. K23 çay, cami, simit, lokum ve ağaç figürü çizerek kültürü “Kültür hayat demektir, ağacın yaprakları gibidir” diyerek kültürü bir hayat ve ağaç olarak tanımlamaktadır. K47 Çanakkale amblemi çizerek kültürü “Çanakkale Zaferi” olarak tanımlamaktadır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

İlkokul öğrencilerinin kültür algılarının görsel metaforlar yolu ile belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen bu araştırmaya kapsamında ulaşılan sonuçları aşağıda sıralanmıştır.

Öğrencilerin görselleri sınıf düzeylerine göre incelendiğinde 3. Sınıf düzeyindeki öğrencilerin oluşturdukları görsel metaforlarının yabancı ülkelerin kültürleri ile ilişkili olduğu, 4. Sınıf düzeyindeki öğrencilerin ise daha çok milli kültür ile ilişkili görsel metaforlar oluşturdukları görülmektedir. 3. Sınıf Hayat Bilgisi Programı incelendiğinde ‘Ülkemizde yaşayan farklı kültürdeki insanların sorunlarına yönelik sosyal sorumluluk projelerine katılır.’ kazanımının olduğu görülmektedir (Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı, 2018). Bu bağlamda öğrencilerin kültür ile ilgili oluşturdukları görsel metaforlarda yabancı ülkelerin kültürlerine değinmelerinin bu ünitenin içeriği tarafından etkilenmeleri sonucunda oluştuğu söylenebilir. Dördüncü sınıf Sosyal Bilgiler Programı incelendiğinde ise ‘Ailesi ve çevresindeki millî kültürü yansıtan öğeleri araştırarak örnekler verir.’ kazanımının olduğu (Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı, 2018) görülmüş ve bu da dördüncü sınıftaki öğrencilerinin kültür algılarında neden milli kültür öğelerini çizdiklerini yansıtmıştır.

Kültürel değerler ve değer oryantasyonu temasına ilişkin sonuçlar incelendiğinde, en sık tekrarlanan kategorilerin yiyecek, içecek ve bayrak olduğu görülmektedir. Soysal (2010), yaptığı araştırma sonucunda Türk Milletinin bayrağa verdiği büyük olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu bağlamda katılımcıların en sık kullandığı görsel metaforun bayrak olması araştırmanın sonuçlarıyla paralellik göstermektedir. Beşirli (2010) araştırmasında yemekle ilgili öğelerin bireylerin toplumsal davranışını etkileyerek kültürü önemli bir olgu haline getirdiği sonucuna ulaşmıştır. Bu bağlamda yiyecek ve içecek metaforlarının kullanımı, yapılan çalışmanın sonuçlarıyla örtüşmektedir.

Miras ve kültürel eserler temasına ilişkin sonuçlar incelendiğinde, en sık tekrarlanan kategorilerin tarihi eşya ve cami olduğu görülmektedir. Aktulum (2020), camilerin kültürel mirasın en önemli öğelerinden biri olduğunu belirtmiştir. Ayrıca Triana, Gloria & Castellanos (2020)’nin yaptığı araştırmada manevi kültür öğelerinin önemli oluğu, ibadet yerleri ve dini öğelerin eğitim ortamlarında kültürü yansıtan bir öğe olduğuna dikkat çekmiştir. Bu araştırmanın, yapılan araştırmada öğrencilerin kullanmış olduğu cami görsel metaforunun kullanımı ile ilişkili olduğu söylenebilir.

Bilişsel stiller temasına ilişkin sonuçlar incelendiğinde, en sık tekrarlanan kategorilerin yardımlaşma ve sanat olduğu belirlenmiştir. Mazlum (2011), kültür ve sanat arasındaki ilişkiyi “kültür bir toplumun sanatıdır” şeklinde ifade etmiştir. Yapılan araştırmada, öğrencilerin kullanmış olduğu sanat görsel metaforunun kullanımı ile ilişkili olduğu söylenebilir. Bedir (2020), Türk kültüründe yardımlaşmanın eski zamanlardan beri var olduğu, güçlü bir sosyal yardımlaşma kültürünün bulunduğunu ifade etmektedir. Yapılan araştırmada öğrencilerin yardımlaşma metaforunu kullanmalarının kültürümüzde yardımlaşmanın önemli olduğu sonucunu ortaya koymaktadır.

Dil temasına ilişkin sonuçlar incelendiğinde, yabancı ülkelerde konuşulan dillerle ilgili görsel metaforların olduğu görülmektedir. Göçer (2012) Kültür ve dil arasındaki ilişkiyi şu şekilde tanımlamıştır: Dil kültürün taşıyıcısı; kültür de dilin niteliklerini göstermesine zemin olan önemli bir uygulama sahasıdır. Lenzerini (2011)’nin “Somut Olmayan Kültürel Miras: Yaşayan Halk Kültür” adlı araştırmasında dilin toplumun kültürünü yaşatan ve

gelecek nesillere aktaran yegâne öge olarak tanımlamıştır. Araştırma temasına dahil edilemeyen verilere ait sonuçlar incelendiğinde ise aktarım, ağaç, yaşam tarzı, tasarruf ve Çanakkale amblemi kategorilerinin olduğu belirlenmiştir. Koca (2010), araştırmasında sembol ve kültür arasındaki ilişkiyi, semboller kültürün hem somut hem soyut özelliğini belirtmek için kullanılmaktadır şeklinde tanımlamaktadır. Bu bağlamda sembollerin kültürün önemli bir parçası olmasından yola çıkarak görsel metafor kullanımında sembollerin olması kaçınılmazdır.

Sonuç olarak; elde edilen bulgulardan yola çıkarak, öğrencilerin kültürü bir değer ve miras olarak algıladıkları görülmüştür. Öğrencilerin görsel metafor oluştururken içinde yaşadıkları kültürden etkilendikleri ve çevreyi bir kültür ögesi olarak gördükleri, kültür kavramını daha çok milli kültür öğeleriyle ilişkilendirdikleri ifade edilebilir.

Öneriler

Bu araştırma sonucunda öğretmenlere ve araştırmacılara yönelik öneriler aşağıda sıralanmaktadır:

- Kültür aktarımının ailede başladığı, çocuğun içinde bulunduğu toplumla şekillendiği ve ilkökul yıllarından başlayarak tüm eğitim kademelerinde daha da güçlenerek derin izli yaşantılar bıraktığı bilinmektedir. Bu noktada ailelerin de araştırma sürecine dâhil edildikleri farklı araştırma desenleri uygulanabilir.
- Konu alanı kazanımlarının uzun dönemde öğrenciler tarafından ne kadar içselleştirildiklerine ilişkin farklı boyutta ve farklı eğitim kademelerine yönelik araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Akbaş, O. (2008). Değer eğitimi akımlarına genel bir bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(16), 9-27.
- Aktulum, K. (2020). Kültürel mirasın anlambilimi, *Milli Folklor*, 16(126), 5-17.
- Allan, M. (2015). Voices from abroad: A contextual approach to educational research and cultural diversity. Ed. Hayden Mary ve Levy Jack, SAGE Publications.
- Bars, M. E. (2017). Kültürel değerlerin aktarımında halk edebiyatı ürünlerinden yararlanma, *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(2), 217-228.
- Bedir, A. (2020). Türklerin iktisadi hayatında sosyal yardımlaşma, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24(3), 1141-1169.
- Beşirli, H. (2010). Yemek, kültür ve kimlik, *Milli Folklor*, 22(87), 159-169.
- Bogdan, C., Biklen, S. K. B. (2022). *Eğitimde nitel araştırma yöntemleri. teori ve metodlara giriş*, Çev. Sibel Balcı ve Berat Ahi, Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, S. ve diğerleri (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Corni, F. ve diğerleri. (2009). Visual and gestural metaphors for introducing energy to student teachers of primary school and kindergarten levels.” *Journal of Physics: Conf. Series*, 1287, 1-9.
- Craig, M. K. ve Roehrig A. D. (2020). Motivating diverse learners using culturally relevant & responsive education a practice brief for educators of diverse populations. *American Psychological Association Division 15*, <https://apadiv15.org/wpcontent/uploads/2020/04/D15-Practice-Brief-Motivating-Diverse-Learners-2.pdf>.
- Çakır, C. S. (2010). Somut olmayan kültürel mirasın müzelenmesi. (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara
- Darder, A. (2012). Culture and power in the classroom. Routledge.
- Dinçer, M. (2003). Eğitimin toplumsal değişme sürecindeki gücü. *Ege Eğitim Dergisi*, 3(1), 102-112.

- Freire, P. (2021). *Ezilenlerin pedagojisi*. Ankara: Ayrıntı Yayınları.
- Gerring, J. (2007). *Case study research: Principles and practices*. Cambridge University Press.
- Goodenough, W. (1964). *Cultural anthropology and linguistics. language in culture and society*, Ed. David Hymes, Harper & Row.
- Göçer, A. (2012). Dil-kültür ilişkisi ve etkileşimi üzerine. *Türk Dili*, 729 (1), 2012, 50-57.
- Güçlü, N. (2014). *Okul kültürü*. Ankara: Pegem Akademi.
- Güven, B. ve Güven S. (2009). Quantitative analysis relating to forming of metaphor which was made in social studies lesson by primary school students. *J. Kastamonu Educ. Faculty*, 17(2), 503-512.
- Güven, S. ve Dak G. (2017). Öğretmen adaylarının kamu personel seçme sınavına (KPSS) ilişkin oluşturdukları görsel metaforlar. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, 8(15), 2-16.
- Güven, S. ve Uçar M. (2022). Flexible classrooms and their teachers in primary education. *International Online Journal of Primary Education (IOJPE)*, 11(2), 379-400. <https://doi.org/10.55020/iojpe.1085343>
- Hoy, K. W. ve Miskel C. G. (2010). *Teori, araştırma ve uygulama*. Çev. Selahattin Turan, Nobel Yayın Dağıtım.
- Inglis, D. ve Almila A. M. (2016). *Introduction: culture/sociology/sociology of culture/cultural sociology*. SAGE Publications.
- Koca, S. K. (2010). Genel hatları ile kültür ve sembol ilişkisi. *SAÜ Fen Edebiyat Dergisi*, 11(1), 87-94.
- Kroeber, A. L. (1985). *A roster of civilizations and culture*. Greenwood Press.
- Küzeci, D. (2018). İlişkiler bağlamında dil, yazın, kültür, toplum ve eğitim." *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 39, 109-124.
- Lenzerini, F. (2011). "Intangible cultural heritage: the living culture of peoples." *European Journal Of International Law*, 22(1), 101-120.
- Linton, R. (1947). *The cultural background of personality*. Routledge.
- Mazlum, Ö. (2011). Rengin kültürel çağrışımları. *Dumlupınar Üniversitesi*, 31, 125-138.
- Mercer, N. (2016). *Culture, context and the construction of knowledge in the classroom*. Ed. Light Paul ve George Butterworth, Routledge.
- Miccichi, K. (2020). Facilitating culturally responsive classroom management professional development for novice teachers in a high-needs school with a majority black population. *Florida Journal of Educational Research*, 58(1).
- Miles, M. B. ve Huberman A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. Sage Publishing. 1994.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2018). *Hayat bilgisi dersi öğretim programı (ilkokul 1, 2 ve 3. sınıflar)*. MEB Yayınları.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2018). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 4, 5, 6 ve 7. sınıflar)*. MEB Yayınları.
- Mills, A. (2010). *Case study research*. Ed. Gabrielle Eurepas ve Elden Wiebe, Sage Publications.
- Oğuz, E. S. (2011). Toplum bilimlerinde kültür kavramı. *Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 28(2), 123-139.
- Patton, M. Q. (2018). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. Çev. Mesut Bütün ve Selçuk Beşir Demir, Pegem Akademi.

- Riejos, A. M. R., Mansilla, P. U., ve Castillejos, A. M. M. (2001). The impact of visuals: using a poster to present metaphor. *European journal of engineering education*, 26(3), 301-310.
- Rokeach, M. (1973). *The nature of human values*. Free Press.
- Soysal, M. E. (2010). Tarihsel süreçte bayrak ve sancaklarımız. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 17(42), 209-239.
- Topçu, İ. (2019). *Okul iklimi ve kültürü*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Triana, C., Gloria, A. M., ve Castellanos, J. (2020). Cultivating success for Latinx undergraduates: Integrating cultural spirituality within higher education. *About Campus*, 24(6), 4-9.
- Türk Dil Kurumu. (2023). Güncel Türkçe Sözlük. Erişim Adresi: <https://sozluk.gov.tr>
- UNESCO Türkiye Millî Komisyonu. (2023). Somut olmayan kültürel miras nedir? Erişim Adresi: <https://www.unesco.org.tr/Pages/168/19>
- Ural, A. ve Kılıç İ. (2005). *Bilimsel araştırma süreci ve spss ile veri analizi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Ünlü, İ. (2012). İlköğretim 8.sınıf öğrencilerinin kültür algılarının incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(1), 77-92.
- Witkin, H. A., Moore, C. A., Goodenough, D. R., ve Cox, P. W. (1977). Field-dependent and field-independent cognitive styles and their educational implications. *Review of educational research*, 47(1), 1-64.
- Yıldırım, A. ve Şimşek H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Zhang, L. ve Sternberg R. (2006). *The nature of intellectual styles*. Lawrence Erlbaum Associates.